

Oponentní posudek disertační práce

MSc. Jitka Pánek Jurková: *Cultural Representation of a Divided Society: The Case of Israel in the Czech Republic*

Charles University in Prague, Faculty of Humanities, Department of General Anthropology

Školitel: Prof. PhDr. Jiří Pešek, CSc.

Praha, 2019

Autorka Jitka Pánek Jurková se ve své disertační práci *Cultural Representation of a Divided Society: The Case of Israel in the Czech Republic* věnuje tématu kulturní diplomacie a kulturní reprezentace Státu Izrael v České republice. Podle mého názoru je chvályhodné, že se autorka rozhodla věnovat studiu těchto témat, neboť úloha kultury v budování mezinárodních vztahů donedávna vzbuzovala vesměs nedostatečnou pozornost jak akademických expertů, tak státních diplomatických institucí. Považuji též za šťastné, že autorka mohla při svém doktorském studiu a psaní práce zúročit své bohaté praktické zkušenosti z působení v kulturně-diplomatickém aparátu Státu Izrael. Na druhou stranu autorka postupovala korektně v tom smyslu, že svůj výzkum nevykonávala v pozici pracovníka uvnitř diplomatického aparátu Izraele ani nevyužila žádné informace nebo skutečnosti, které by nebyly přístupné i jiným badatelům (s. 55).

Za velmi vhodné považuji začlenění kapitoly Autoetnografie na začátek práce, protože podrobnější kontextualizace výchozí pozice autora je žádoucí u každé rozsáhlejší práce. Autorka v ní navíc demonstrovala svou obeznámenost s rolí kultury v židovské civilizaci a izraelské státnosti.

Velmi podrobně pojala autorka objasnění teoretického rámce svého bádání ve třetí kapitole. Pro svůj výzkum zvolila vhodnou metodu politicko-antropologického a etnografického terénního výzkumu s využitím analýzy aktérů, pozorování kulturních akcí a polostrukturovaných rozhovorů s těmito aktéry, která jejímu bádání umožňuje generovat potřebný kvalitativní rozměr a práce je proto zajímavou vzrušující četbou. Jedním z hlavních přínosů práce je, že upozorňuje jednak na rozdílnost motivací jednotlivých aktérů kulturní diplomacie, jednak na proměnlivost jejich strategií v závislosti na měnícím se kontextu, včetně jejich vzájemné interakce (s. 16).

Podrobně jsou objasněny i hlavní pojmy bádání. Vlastní definice kulturní diplomacie, kterou autorka předkládá (tj. „governmentally facilitated communication with a foreign audience through whatever is considered as culture,“ s. 25) a která mimochodem již byla úspěšně otestována v jedné z předešlých publikací autorky („Teoretický úvod do kulturní diplomacie,“ in Klimeš a kol., 2019; 26–54), je dále vhodně vymezena vůči pojmu kulturní reprezentace, tedy výsledný celkový kulturní obraz vzniklý v důsledku kulturní diplomacie. Toto teoretické rozlišení je dalším z teoretických přínosů práce. Kladně hodnotím i to, že autorka věnovala v práci teoretickou i empirickou pozornost otázce narativu a proti-narativu šířeného kulturní diplomacií. V teoretickém zarámování výzkumu autorka dále vyjasňuje související pojmy soft power, veřejná diplomacie, nation branding, propaganda a symbolický kapitál.

Za objasnění teoretického rámce a základních pojmů zařadila autorka vymezení tématu a zdůvodnění jeho relevance, tyto dvě podkapitoly by však podle mého názoru bylo možná vhodnější zařadit do úvodní kapitoly. Nicméně autorka na tomto místě vymezuje další klíčový pojem práce, tedy fenomén rozdělené společnosti, a tak toto členění není vysloveně na závadu.

Následující část podává přehled kulturní diplomacie Izraele v obecných souvislostech. Líbí se mi, že autorka věnovala na tomto místě pozornost autochtonnímu pojmu *hasbara* a vysvětlila jeho konceptuální a historické souvislosti s veřejnou diplomacií, protože tato sonda ukazuje na specifické rysy komunikace izraelského státu se zahraničím. Specifičnost různých národních kulturních diplomacií v komunikaci se zahraničím je obecně zajímavým a málo zkoumaným fenoménem.

Autorka dále hodnotí izraelskou veřejnou diplomacii jako nepříliš úspěšnou, a to například díky problematickému vnitřnímu vývoji nebo politické kultuře. Kulturní diplomacie Izraele má pak podle autorky nedostatečnou institucionální prioritu, nedostatečné finanční zabezpečení a nedostačující strategickou konceptualizaci, výsledkem čehož je nežádoucí decentralizace izraelské kulturní diplomacie, což ilustruje na konkrétních případech ve zbytku 4. kapitoly. Tyto poznatky shledávám zajímavými, neboť se dají dobře vztáhnout k případům kulturní a veřejné diplomacie jiných států.

Výčet a popis českých lokálních nestátních aktérů, židovské diaspory, BDS (*Boycott, Divestment, and Sanctions*) hnutí a izraelských (včetně palestinských) umělců zapojených do kulturní diplomacie Izraele v České republice představený v páté, šesté, sedmé a osmé kapitole je hodnotným příspěvkem k pozorování obecně zajímavého fenoménu odstátňování procesů

kulturní a veřejné diplomacie, jehož jsme svědky i v jiných národních kontextech než v případě Izraele. Jsou to tyto empirické kapitoly, které dokládají jeden z teoreticky přínosných závěrů výzkumu autorky předeslaných v úvodu práce, tedy různorodost aktérů kulturní diplomacie a specifiku formulace sdělení kulturní reprezentace rozdělené společnosti, do níž jsou zapojeni aktéři s různorodými, mnohdy přímo opačnými zájmy. Osobně se domnívám, že tato variabilita identity a agendy aktérů izraelské kulturní diplomacie staví Stát Izrael do příznivého světla, neboť tyto skutečnosti dokládají značnou svobodu vzniku jeho výsledné kulturní reprezentace, což dává prostor pro smysluplný mezikulturní dialog. Například ze srovnání s případem ČLR, jejíž centrální i jiní státní aktéři kulturní diplomacie připouštějí nulovou variabilitu sdělení a téměř nulové zapojení nestátních aktérů s odlišnou, natož protichůdnou, agendou proto Izrael vychází jako stát otevřenější a dialogu přístupnější.

V poslední empirické kapitole se autorka věnuje roli publika při vzniku kulturní reprezentace. V souladu se svou definicí i s jinými studii kulturní diplomacie přikládá roli publika velký význam, který ilustruje na případu Izraele v České republice. V počáteční části kapitoly uvedené tvrzení, že „...the audience, unlike local stakeholders, does not have a specific agenda...“ (s. 179), by bylo možná dobré trochu zmírnit, protože kulturní události mohou být podle mého názoru frekventovány aktéry, kteří přicházejí protagonisty vesměs podpořit, případně vůči nim vyjádřit kritický postoj, a jde jim tedy o víc, než jenom „být přítomen“ (s. 179).

Ostatně fakt, že postoj publika je rozhodující pro míru úspěšnosti kulturní diplomacie a pro výslednou kulturní reprezentaci, dokládá autorka i svým teoretickým konceptem „false familiarity“, který považuji za velmi přínosný, neboť se dá vztáhnout i na studium kulturní diplomacie dalších států. Například kulturní diplomacie centrálních aktérů ČLR zcela ignoruje poměrně značnou obeznamenost české veřejnosti s čínskou kulturou a reáliemi, a proto jsou akce organizované velvyslanectvím ČLR ve spolupráci se spolčenými lokálními aktéry často vnímány jako povrchní (případně kýčovitě) a propagandistické (případně lživé), a tedy ve výsledku kulturní reprezentaci Číny v ČR škodí. V tomto konkrétním případě se tedy fenomén „false familiarity“ projevuje tím, že státní a nestátní aktéři provádějící kulturní diplomacii nedostatečně zohledňují a využívají obeznamenost místního publika s kulturou dané země, tedy víceméně ve smyslu „elusive familiarity.“ Tento příspěvek autorky očividně skýtá široký prostor pro další bádání o kulturní diplomacii. Stejně tak tato kapitola, a koneckonců celá práce autorky, obrací pozornost k teoreticky nedostatečně probádanému poli kulturní a veřejné

diplomacie států s negativní mezinárodní pověstí. Dalším přínosem autorčina výzkumu je pozornost věnovaná nestátním a lokálním aktérům kulturní diplomacie.

Jako celek disertační práce autorky splňuje vytyčené cíle, tedy podává podrobnou analýzu státních a lokálních nestátních aktérů a jimi prováděné kulturní diplomacie a vzniklé kulturní reprezentace Izraele v České republice. Je přínosná jak pro studium obecné problematiky kulturní diplomacie a kulturní reprezentace rozdělených společností a sporně či negativně vnímaných států, tak konkrétně kulturní diplomacie Izraele v českém kontextu. Je přirozeně i příspěvkem ke studiu mezinárodních vztahů na případu Izraele a České republiky. K práci nemám žádné výhrady, autorka předložila text vysoké úrovně, který má, jak pevně doufám, v úmyslu v brzké budoucnosti publikovat v podobě odborné monografie.

Při čtení práce mne napadly následující doplňující otázky:

1) Mělo uznání Jeruzaléma jako hlavního města Izraele administrativou Donalda Trumpa a následný přesun velvyslanectví USA na konci roku 2017 a na začátku roku 2018 nějaký vliv na národní obraz Izraele ve světě a na jeho veřejnou a kulturní diplomacii a kulturní reprezentaci, případně jaký?

2) Jak by autorka zhodnotila kulturní diplomacii a kulturní reprezentaci České republiky v Izraeli a v jiných zemích, kde Česká republika kulturní diplomacii provádí?

V souhrnu se domnívám, že předložená disertační práce Jitky Pánek Jurkové více než dostatečně splňuje požadavky kladené na disertační práci a proto ji **doporučuji k obhajobě**.

Mgr. Ondřej Klimeš, PhD.

Orientální ústav AV ČR

Almaty, 28. srpna 2019